

Nr 25.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till posthusbyggnad i kvarteret Blåmannen i Stockholm m. m.; given Stockholms slott den 16 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

G U S T A F.

Th. Borell.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning, bil. 3, punkt 2, föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde bli riksdagen förelagd, till posthusbyggnad i kvarteret Blåmannen i Stockholm för budgetåret 1930/1931 beräkna ett reservationsanslag av 900,000 kronor.

Jag får nu till behandling upptaga frågan om detta byggnadsföretag.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 247, medgav 1927 års riksdag, att fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm — vilken fastighet är belägen utmed Klara Norra Kyrkogata mitt emot centralposthuset — finge förvärfvas för postverkets räkning på de villkor, som angivits i ett i ämnet upprättat köpekontrakt. Köpeskillingen utgjorde enligt kontraktet

650,000 kronor. För köpeskillings gäldande har 1928 års riksdag anvisat ett reservationsanslag å nämnda belopp.

I generalpoststyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 april 1927, vilken skrivelse låg till grund för propositionen till 1927 års riksdag angående fastighetsförvärvet i fråga och beträffande vars närmare innehåll jag hänvisar till propositionen, framhöll generalpoststyrelsen, att den under de senaste årtiondena alltjämt fortsatta ökningen av poströrelsen inom alla dess grenar samt överlåtandet på postverket vid olika tillfällen av nya rörelsegrenar tid efter annan medfört behov av utvidgade lokaler för postverket. Efter en redogörelse för de utvidgningar och förändringar, som måst under senare tid vidtagas för tillgodoseende av lokalbehovet för de till centralposthuset i Stockholm förlagda avdelningarna av verket, och efter att hava framhållit, att ytterligare utvidgningsmöjligheter saknades inom centralposthuset, anförde styrelsen bland annat, att det för postverket, vars verksamhet vore stadd i ständigt fortgående stegring, givetvis vore en angelägenhet av synnerlig vikt att för de betydelsefulla avdelningar av verket, vilka vore förlagda till centralposthuset, i tid försäkra sig om möjligheten att vid behov erhålla utvidgade lokaler i anslutning till de nuvarande. I särskild grad skulle detta gälla, därest statsmakterna även i fortsättningen funne sig böra uppdraga nya rörelsegrenar åt postverket. Att för det dåvarande bedöma, när och för vilka särskilda grenar av rörelsen ökat lokalbehov kunde komma att yppas, läte sig icke göra, och styrelsen kunde således icke då framlägga förslag rörande det sätt, på vilket den till inköp ifrågasatta fastigheten skulle för postverket närmare utnyttjas. Förslaget om inköp grundade sig, allmänt sett, på styrelsens strävan att, med iakttagande av klok förtänksamhet, tillgodose postverkets lokalbehov, där detta kunde inom en mer eller mindre närliggande framtid förväntas göra sig gällande.

Av allt att döma syntes emellertid, anförde styrelsen vidare, postsparbanks- och postgiörörelserna vara de verksamhetsgrenar, som först komme att kräva ökade lokaler. Särskilt beträffande postgirot syntes man hava att räkna med en fortsatt stegring i rörelsen.

I sin skrivelse den 27 augusti 1929 angående anslagsäskanden för budgetåret 1930/1931 till kapitalökning för postverket har *generalpoststyrelsen* upptagit frågan om uppförande av en byggnad på förevarande tomt.

Styrelsen har därvid till en början anført, att styrelsen, då den år 1927 avgav sitt nyssberörda förslag, tänkt sig, att med de förändrade och utökade lokaler, som i samband med andra lokaldispositioner inom centralposthuset ställts till förfogande för styrelsens femte byrå — den byrå, å vilken postsparbanks- och postgiöröromålen handläggas — det skulle dröja åtminstone några år framåt, innan styrelsen behövde framlägga förslag om att taga i anspråk den nya fastigheten för femte byråns räkning. Emellertid hade utvecklingen av postgiro- och postsparbanksrörelsen skett i så betydligt mycket hastigare tempo än beräknats, att generalpoststyrelsen, för att kunna på ett nöjaktigt sätt tillgodose femte byråns lokalbehov, funne sig nödsakad

att redan nu göra framställning om avlåtande av proposition till 1930 års riksdag om uppförande av nybyggnad å tomten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm.

Beträffande de senaste årens utveckling inom nu avsedda rörelsegrenar har styrelsen härefter yttrat följande:

Till närmare belysning av postgirorörelsens utveckling tillåter sig styrelsen hänvisa till efterföljande siffror. Av dessa torde framgå, att nämnda rörelse under den jämförelsevis korta tid, varunder den hittills varit i verksamhet, företett en utveckling, som måste anses för i vissa avseenden rekordartat snabb. Följande sammanställning rörande postgirokontoret under det första året av dess verksamhet (1925), respektive 1928 och 1929 giver en klar bild av utvecklingen.

	1925	1928	1929 (beräknade tal)	Ökning 1925—1929 i %
Postgirokonton (den 31 december)...	5,010	28,421	38,500	668
Insättningar	2,506,620	10,870,679	13,500,000	439
Uttagningar	357,530	2,891,265	4,500,000	1,159
Insatt belopp i kronor	339,297,066	1,868,883,469	2,300,000,000	578
Uttaget " " "	327,779,570	1,863,174,424	2,293,000,000	600
Sammanlagd behållning å postgirokonton (den 31 december).....	11,517,496	33,075,318	40,000,000	247

Att postgirorörelsen i Sverige verkligen vunnit en spridning, som överträffat alla förväntningar, framgår också vid en jämförelse med förhållandena i de främmande länder, i vilka postgiro- eller motsvarande rörelse finnes införd. Medan den svenska postgirorörelsen sålunda vid utgången av år 1929, d. v. s. efter 5 års verksamhet, torde komma att uppvisa inemot 6 postgirokonton på 1,000 invånare, voro efter lika många års verksamhet motsvarande tal i de länder, vilka få anses vara de för en jämförelse ur olika synpunkter mest lämpade, följande: i Danmark 1.95, i Schweiz 2.53 och i Tyskland 1.53. Danmark räknade den 30 juni 1929 (efter 9 $\frac{1}{2}$ års verksamhet) endast 20,047 konton, medan man i Sverige vid samma tidpunkt (efter 4 $\frac{1}{2}$ års verksamhet) inregistrerat icke mindre än 32,074 konton. Med ledning av hittills vunnen erfarenhet och av de jämförelser, som låta sig göra med förhållandena i utlandet, lär man kunna räkna med, att den svenska postgirorörelsen under ännu många år framåt har att emotse en lika kraftig utveckling som hittills. En inom styrelsen utförd kalkyl ger vid handen, att 10 år härefter, d. v. s. vid utgången av år 1939, antalet postgirokonton kan beräknas hava stigit till minst 75,000 och att vid samma tidpunkt antalet bokföringsposter för år kan förväntas uppgå till icke mindre än i runt tal 45,000,000. Ett alldeles särskilt uppsving skulle postgirorörelsen få, om densamma vunne obligatorisk användning vid den statliga och kommunala uppbörderna. Oavsett detta lär det finnas många andra områden av det allmännas verksamhet, där postgirot kan tänkas vinna tillämpning. I den inom styrelsen verkställda beräkningen rörande förmodad utveckling av postgirot under den närmaste framtiden har emellertid någon hänsyn icke tagits till dylika mera ovissa förhållanden, utan siffrorna grunda sig uteslutande på postgirots faktiska utveckling under dess snart tilländagångna första 5-årsperiod.

Vad härefter vidkommer postsparbanken, har densamma ända från tiden för dess omorganisation (år 1923) befunnit sig i snabb och oavbruten

utveckling; ej minst framträder detta under de senaste åren. Följande sammanställning belyser på ett slående sätt utvecklingen.

	1925	1928	1929 (beräknade tal)	Ökning 1925—1929 i %
Motböcker med postsparbanken (den 31 december).....	739,067	902,374	1,050,000	42
Insättningar	871,052	1,314,209	1,750,000	101
Uttagningar	495,978	940,512	1,200,000	142
Insatt belopp i kronor	58,087,983	93,750,333	170,000,000	193
Uttaget " " "	48,032,958	84,221,206	100,000,000	108
Innestående behållning å motböcker med postsparbanken (den 31 december)	165,085,227	222,822,286	280,000,000	70

Med hänsyn till det ständigt ökade förtroende, som kommit postsparbanken till del från allmänhetens sida, är det all anledning förmoda, att postsparbanksrörelsen skall komma att ytterligare ökas under de närmaste åren.

Rörande behovet av utrymme för ifrågavarande verksamhetsgrenar samt möjligheterna att tillgodose detta behov innehåller generalpoststyrelsens skrivelse följande redogörelse:

Självfallet har postgiro- och postsparbanksrörelsernas sällsynt starka utveckling nödvändiggjort anlitaandet av en förhållandevis stor personal å den byrå, som har att utöva den centrala ledningen av dessa rörelsegrenar, att fullgöra all kontobokföring o. s. v. Den å byrån anställda personalen uppgår för närvarande till ett antal av omkring 400. Den större delen härav eller i runt tal 240 personer användes för postgirotjänsten. Redan personalens storlek påkallar rymliga tjänstelokaler. Härtill kommer, att det omfattande bokföringsarbetet — liksom i all möjlig mån arbetet i övrigt å såväl postgiro- som postsparbankskontoren — försiggår och måste försiggå med anlitaande av moderna maskinella hjälpmedel (bokföringsmaskiner etc.), vilka kräva ej obetydligt utrymme jämte särskilda dispositioner av arbetslokalerna. Slutligen äro dels själva arbetsmaterialet, dels ock arbetets organisation sådana, att de var för sig påfordra relativt stora utrymmen (i och för uppställande av kortregister, arkivskåp m. m.). Allt detta har gjort, att postgiro- och postsparbankskontorens lokalfråga varit mycket svårlöst och att det endast med stor ansträngning varit möjligt att inom centralposthuset anvisa lämpliga arbetslokaler åt desamma. Postgirokontoret förfogar för närvarande över lokaler — i huvudsak förlagda till centralposthusets 4:e våning utefter Klara Norra Kyrkogata samt till en gårdsflygel — med ett sammanlagt golvutrymme av 2,855 kvadratmeter, medan motsvarande utrymme för det i översta våningen vid samma gata förlagda postsparbankskontoret utgör 887 kvadratmeter. I dessa utrymmen hava inräknats även korridorer, kapprum m. m.

Ehuru nämnda lokaler äro av betydande storlek, äro de numera otillfredsställande. Utrymmet är till den grad utnyttjat för avvecklingen av det löpande arbetet, att korridorer och hallar samt tidvis i viss mån även arbetslokaler måst apteras till kapprum och arkivrum samt till upplagsplatser och förråd.

Allteftersom arbetet så påfordrat, hava nya lokaler ställts till förfogande och för ändamålet inretts. Då man emellertid därvid haft endast begränsad

möjlighet till disposition och planläggning av lokalerna, hava dessa all ansträngning till trots i många fall måst bliva för sitt ändamål mindre tjänliga. Detta förhållande i förening med den allmänna trångboddheten inverkar försvårande på arbetet, vilket är så mycket olägligare som postgirobokföringen — den viktigaste detaljen av postgiroarbetet — måste försiggå under stor brådska samtidigt med att det kräver iakttagandet av en minutiös noggrannhet. Klart är att, om lokalerna redan nu äro för knappt tillmätta, ingen möjlighet förefinnes att inom desamma på ett tillfredsställande sätt möta den år för år växande arbetsmängd, som postgirokontoret, enligt vad tidigare i denna skrivelse anförts, har ått emotse. På grund av den arbetsökning, som är ått förvänta, beräknar styrelsen, att tjänstepersonalen å postgirokontoret måste inom 10 år hava ökat från nuvarande numerär, 240, till 600, varjämte maskinparken behöver utökas i betydande omfattning. Vad nu sagts i fråga om postgirokontoret gäller i tillämpliga delar väsentligen även beträffande postsparbanken.

I anslutning till vad sålunda anförts måste styrelsen med bestämdhet hävda det ofrånkomliga i, att åtgärder omedelbart vidtagas för ått ått nu ifrågakommande båda avdelningar bereda väsentligt större lokaler än dem, varöfver de för närvarande förfoga. I anslutning till vad styrelsen redan vid framläggande av förslag om inköp av fastigheten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen framhållit, vill styrelsen nu särskilt betona, att den erforderliga lokalökningen ovillkorligen bör ske i direkt anslutning till nuvarande arbetslokaler. I annat fall skulle man, helt naturligt, äventyra verksamhetens rationella skötsel och arbetsledning. En utökning av lokalerna inom centralposthuset kan ej ifrågakomma, då denna byggnad i öfrigt helt disponeras för andra postala ändamål.

Den enda lösning av femte byråns lokalfråga, som är möjlig, är därför ått, till fullföljande av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut angående inköp av fastigheten i kvarteret Blåmannen, låta i denna fastighet anordna erforderliga lokaler för postgiroverksamheten i direkt förbindelse med det nuvarande centralposthuset. I sistnämnda byggnad skulle postsparbanken erhålla nödvändiga utökade lokaler genom övertagandet i huvudsak av de lokaler, som för närvarande där tagas i anspråk av postgirokontoret.

De nuvarande lokalerna för femte byrån i centralposthusets två översta våningar äro, med därå nedlagda stora kostnader, speciellt utbyggda och inredda för sitt ändamål och kunna icke lämpligen disponeras för annat postverkets behov. För öfrigt ligger det i öppen dag, ått, då särskilt postgirokontorets verksamhet sker i intim förbindelse med postarbetet i öfrigt samt allmänheten bör hava bekväm möjlighet ått besöka kontoret, detta kontor under alla förhållanden måste beredas lokaler, som äro centralt belägna för allmänheten och som äga goda kommunikationer med centralposthuset.

Ått den tomt i kvarteret Blåmannen, som postverket förvärvat, finnas redan nu en del byggnader. Då emellertid dessa äro av hög ålder och sådan beskaffenhet i öfrigt, ått de omöjligt kunna komma i fråga vid beredande av tjänstelokaler ått postverket, måste byggnaderna rivas och ny byggnad uppföras ått tomten.

Med avseende ått sättet för bebyggande av tomten samt beträffande vissa i samband därmed stående frågor angående stadsplaneändring m. m. har generalpoststyrelsen härefter anført:

Förhandlingar hava av generalpoststyrelsen förts med vederbörande myndigheter i Stockholms stad angående sättet för tomtens bebyggande

m. m. Härvid har från styrelsens sida av skäl, som tidigare berörts, påyrkats att få anordna förbindelseled över Klara Norra Kyrkogata från postgirots och postsparbankens nuvarande lokaler i centralposthuset till våningarna 3 och 4 trappor upp i den planerade nybyggnaden. Från stadens sida har i detta sammanhang upptagits frågan om ändring av stadsplanen för trakten kring centralposthuset. Vid sammanträde den 21 augusti 1929 har stadsplanenämnden beslutat ingå till stadens vederbörande myndigheter med förslag till stadsplaneändring, innefattande dels breddning av såväl Klara Norra Kyrkogata som ock Bryggare- och Mästersamuelsgatorna, dels rättighet för postverket i egenskap av fastighetsägare att anordna nyssnämnda förbindelseled över Klara Norra Kyrkogata, dels ock slutligen tillstånd för verket att å tomten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen uppföra byggnad till en meter högre höjd än som eljest gäller för byggnad vid gata om 16 meters bredd.

Därest denna stadsplan bliver slutgiltigt fastställd, varemot från styrelsens sida givetvis icke är något att invända, skulle Klara Norra Kyrkogata breddas från nuvarande omkring 7.5 meter till 16 meter. Detta skulle medföra, att den utefter Klara Norra Kyrkogata belägna delen av nu omhandlade tomt (i kvarteret Blåmannen) till en bredd av omkring 8.5 meter utlägges till gatumark. I vad förslaget avser breddning av Bryggare- och Mästersamuelsgatorna, skulle detsamma icke innebära någon ändring beträffande sistnämnda tomt. Däremot skulle förslaget i denna del innefatta, att sistnämnda gators gränslinjer utefter centralposthuset komme att sammanfalla med yttergränserna för denna byggnad. Centralposthuset är nämligen mot Bryggare- och Mästersamuelsgatorna icke uppfört helt intill respektive tomtgränser, utan huset har uppförts till huvudsakliga delar utefter en linje, belägen 2.8 meter innanför tomtgränsen mot Bryggaregatan och 1.1 meter innanför tomtgränsen mot Mästersamuelsgatan. De tomtrensor, som härigenom icke bebyggts, hava av staden iordningställt till och underhållits såsom gator.

Nu ifrågasatt stadsplaneändring skulle, såsom av det anförda framgår, innebära, att postverket finge avstå vissa tomtområden till gatumark. De förhandlingar, som på grund av ändringsförslaget pågå med Stockholms stads fastighetsnämnd, föras på den linje, att postverket utan ersättning avstår berörda tomtområden till gatumark, mot det att staden utan ersättning till postverket avstår den del av nuvarande Klara Norra Kyrkogata, som kommer att genom postverkets försorg överbyggas med omhandlade förbindelseled.

Generalpoststyrelsen anför i detta sammanhang, att avtal i berörda ämne inom den närmaste tiden komme att avslutas mellan styrelsen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, och Stockholms stads fastighetsnämnd, under förutsättning av stadsfullmäktiges godkännande. Så snart detta avtal blivit i vederbörlig ordning underskrivet, komme styrelsen att överlämna detsamma till Kungl. Maj:t.

Styrelsen har vidare uppehållit sig vid vissa andra lokalbehov för postverket, vilka genom en nybyggnad på förevarande tomt skulle kunna tillgodoses. Härutinnan yttrar styrelsen bland annat:

Genom sådan nybyggnad skulle även kunna tillgodoses det krav på väsentligt utökade förråds- och lagerlokaler för generalpoststyrelsen i dess helhet, som icke utan högst väsentliga olägenheter längre kan undanskjutas. Dylika lokaler skulle lämpligen kunna erhållas i byggnadens källarvåningar. Visserligen hava genom den nu slutförda om- och tillbyggnaden av central-

posthuset förråds- och lagerlokaler erhållits för postverkets tryckerier och för blankettförrådet, men det är för en annan avdelning av postarbetet, som de nu ifrågasatta lokalerna finnas påkallade, nämligen för *persedelförrådet*.

Såsom av styrelsen i annat sammanhang vid upprepade tillfällen framhållits, har styrelsen sökt nedbringa postverkets kostnader för anskaffning av inventarier, effekter, förbrukningsartiklar m. m. genom centralupphandling av dessa föremål. Denna centralupphandling har ur ekonomisk synpunkt visat sig synnerligen fördelaktig för verket och omfattar numera — med undantag för vissa större möbler — praktiskt taget alla de inventarier, effekter, klädespersedlar, förbrukningsartiklar och skrivmaterialier, som erfordras i posttjänsten. Övervägande delen av dessa inventarier m. m. förvaras i och distribueras till de olika postanstalterna genom postverkets persedelförråd. De egentliga lokalerna för nämnda förråd äro belägna i posthuset vid Lilla Nygatan i Stockholm. Lokalerna omfatta en golvyta av 692 kvadratmeter och ett kubikutrymme av 1,834 kubikmeter, fördelade på ej mindre än 25 rum, därav 15 i källaren, 2 i bottenvåningen, 6 i våningen 1 trappa upp och 2 i våningen 2 trappor upp. Enär lokalerna utgöras av ett flertal små rum, dessutom förlagda i olika våningar och med dåliga förbindelser sinsemellan, hava desamma aldrig varit fullt lämpliga såsom förrådslokaler. Sedan avsevärd tid tillbaka äro de även otillräckliga, vilket missförhållande snart kommer att väsentligt ökas. Styrelsen har nämligen från ingången av år 1929 genomfört standardisering av möbler för postkontor och postexpeditioner och i samband därmed bestämt, att vissa av de nya standardmöblerna såsom anslagstavlor, postbokshyllor, uppsatser för expeditjonsbord, sedelbord, stolar av olika slag, förvaringslådor m. m. skola upphandlas centralt och tillhandahållas postanstalterna genom persedelförrådet. Bristen på förrådsutrymme lägger stora hinder i vägen för att kunna ordna upphandlingen på bästa möjliga sätt.

Ritningar till det ifrågasatta nybygget hava på generalpoststyrelsens uppdrag utarbetats av professorn E. Lallerstedt samt bifogats styrelsens skrivelse. Byggnaden har enligt styrelsen planerats med beaktande så långt möjligt av de förhållanden, som kunna tänkas inträffa, därest i en framtid poströrelsen kommer att kräva inköp för postverkets räkning av angränsande tomter inom kvarteret Blåmannen och uppförande därå av tillbyggnader till den nu planerade nybyggnaden. Inom sistnämnda byggnad erfordras ej installation av särskild centralvärmeanläggning, utan byggnaden kan uppvärmas genom anknytning till den befintliga centralvärmeanläggningen i centralposthuset. Såsom generalpoststyrelsen påpekat, ställer sig en sådan anordning givetvis ekonomiskt fördelaktig med hänsyn till såväl anläggnings- som driftkostnaderna. Av ritningarna till nybyggnaden framgår, att densamma skulle uppföras i två källarvåningar samt därutöver till delvis fem våningars höjd. Genom huset i dess helhet skulle leda en trappa med hiss, från undre källarvåningen till våningen 4 trappor upp ytterligare en trappa med personhiss samt från övre källarvåningen till våningen 5 trappor upp en paternosterhiss.

Rörande nybyggnadsförslagets närmare innehåll har generalpoststyrelsen lämnat i huvudsak följande redogörelse:

De båda *källarvåningarna* skulle innehålla förrådslokaler om sammanlagt 2,508 kvadratmeter, vilka skulle helt disponeras av persedelförrådet. Till båda dessa källarvåningar skulle anordnas nedfart från gatan för motorfordon.

Även viss del, sammanlagt 123 kvadratmeter, av *bottenvåningen* skulle tagas i anspråk för persedelförrådet. Här skulle sålunda beredas utrymme dels för förvaring av ömtåligare effekter, dels ock för materialförvaltarens expedition.

I övrigt skulle byggnaden helt och hållet disponeras för postgirokontoret.

I *bottenvåningen*, som helt överbygges med en ljusgård, skulle vid Bryggaregatan anordnas en kassaexpedition, med avdelning för allmänheten, om sammanlagt 278 kvadratmeter inklusive i omedelbar anslutning därtill inrett kassavalv jämte rum för kassakontrollant. Kassaexpeditionen beräknas inrymma plats för 9 kassaexpedienter, vilket antal icke kan anses för stort tilltaget med hänsyn till den betydande omfattning, vari postgirokontoret har att redan nu betjäna allmänheten. Innanför den för allmänheten avsedda delen av kassaexpeditionen skulle — intill dess att postgiroförrelsens utveckling kräver utökning av denna expedition — ett utrymme om 125 kvadratmeter användas till förrådsrum för postgirokontorets blanketter, övriga trycksaker m. m. Utefter Klara Norra Kyrkogata skulle ett utrymme om sammanlagt 120 kvadratmeter disponeras av den expedition inom postgirokontoret, som har till huvudsaklig uppgift att öppna och avsluta postgirokonton, föra register över kontoinnehavarna, redigera postgiroförteckningen samt mottaga beställningar och ombesörja expeditionen av blanketter till giroutbetalningskort. Utrymmet under ljusgården skulle huvudsakligen eller till ett utrymme av 437 kvadratmeter disponeras av den del utav postverkets blankettryckeri, som utför särskilt tryck för postgirokontorets räkning, samt för uppställning av kontorets adresseringsmaskiner. Postgirokontoret är redan nu, för expeditionen av de dagligen till ett antal av över 8,000 utgående kontoutdragen, nödsakat att för anbringande av kontobeteckning å olika handlingar m. m. använda ett flertal adresseringsmaskiner, vilka antitas oavbrutet hela dagen. För det speciella girotrycket användas redan nu 7 mindre tryckpressar jämte skär- och häftmaskiner, sysselsättande en personal av 14 personer. Slutligen skulle till bottenvåningen förläggas ett rum om 50 kvadratmeter för expedition av ankommande och avgående post. Återstoden av utrymmet skulle utnyttjas till entré för allmänheten, kapprum och toaletter samt passager.

Till *våningen en trappa upp* vore meningen att förlägga de egentliga administrationslokalerna. Här skulle således utmed Bryggaregatan beredas tjänsterum för byråchefen jämte väntrum för allmänheten med plats för byråchefens amanuens ävensom tjänsterum för kamreraren och sekreteraren. Två rum om respektive 48 och 97 kvadratmeter skulle användas av tjänstemännen å kamrerarens respektive sekreterarens expeditioner. Ett rum i hörnet av Klara Norra Kyrkogata och Bryggaregatan skulle reserveras för de sammanträden och överläggningar med ett flertal personer, vilka ofta påkallas inom såväl postgirokontoret som postsparbanken. Utmed Klara Norra Kyrkogata skulle femte byråns korrespondensavdelning — omfattande både postsparbanken och postgirokontoret — med tillhörande arkiv, inklusive ett par smärre rum för avdelningens föreståndare och stenografer, disponera ett utrymme om sammanlagt 243 kvadratmeter. Ett rum om 148 kvadratmeter skulle disponeras av postgirokontorets skatteavdelning. Återstående utrymme i våningen komme att upptagas av förrum med plats för vaktmästare, korridorer, kapprum och toaletter.

Våningarna två och tre trappor upp skulle användas för postgirokontorets mest lokalkrävande arbete, nämligen kontobokföringen med därtill hörande för- och efterarbeten. Respektive våningar skulle, praktiskt taget, utnyttjas utan indelning i avgränsade mindre utrymmen. Våningen två trappor upp skulle i huvudsak (828 kvadratmeter) användas för sortering och bearbetning av inbetalningskort samt våningen tre trappor upp (755 kvadratmeter) för motsvarande arbeten i fråga om giro- och utbetalningskort. Den egentliga bokföringen skulle försiggå i båda våningarna. Utrymmet måste därvid beräknas med hänsyn till det stora antal bokförings- och andra maskiner, kontoskåp m. m., som erfordras för ifrågavarande arbete. Uti nu omhandlade våningar samt i förbindelseleden till centralposthuset i våningen tre trappor upp skulle inredas kapprum och toaletter.

Våningen fyra trappor upp (om 624 kvadratmeter) skulle disponeras av postgirokontorets revisionsavdelning, som även denna har till sitt förfogande en stor maskinuppställning. I övergången till centralposthuset skulle inredas kapprum och toaletter.

I *våningen 5 trappor upp* skulle inredas *dels* en bostadslägenhet om 2 rum och kök, avsedd till bostad åt tillsyningsmannen vid fastigheten, *dels ock* ett lunchrum med erforderliga ekonomiutrymmen (370 kvadratmeter) åt såväl postgirokontorets som postsparbankens personal. I mån av utrymme skulle lunchrummet givetvis även stå till förfogande för övrig personal i posthuskomplexet. Omkring lunchrummet samt å taket till förbindelseleden till centralposthuset skulle förekommande utrymmen användas till promenadterrasser.

I samband med nybygget och förbindelseledens anordnande skulle av arkitektoniska och andra skäl en del av den nuvarande oinredda vinden å centralposthuset omändras, varigenom erhöles lokaler om 81 kvadratmeter, användbara för tjänstebruk.

Såsom tidigare vidrörts, skulle postsparbanken erhålla sitt behov av ökade lokaler tillgodosett genom övertagande av de utrymmen i våningen tre trappor upp i centralposthuset, vilka nu disponeras av postgirokontoret. Generalpoststyrelsen framhåller, att härvid, enligt vad nu kan bedömas, postsparbanken åtminstone tills vidare icke skulle behöva taga i anspråk några mindre rum, som nu disponeras av byråchefen, kamreraren med flera tjänstemän å femte byrån med i huvudsak administrativa uppgifter, utan att dessa rum lämpligen skulle kunna användas för andra ändamål, för vilka lokalbehov föreligger. Vad beträffar postsparbankens nuvarande lokaler (i våningen över postgirokontoret) har avsetts, att desamma skulle tjäna till gemensamt arkivutrymme för postgirokontoret och postsparbanken.

Beträffande *kostnaderna* för byggnadsföretaget innehåller generalpoststyrelsens framställning med därvid fogade beräkningar i huvudsak följande:

Kostnaderna för rivning av befintliga byggnader å tomten i kvarteret Blåmannen samt för uppförande av ett posthus å sagda tomt ävensom för anordnande av förbindelseleden mellan centralposthuset och det nya huset med därav föranledd ändring av vinden i centralposthuset hava av professorn Lallerstedt beräknats till sammanlagt 1,540,000 kronor.

Denna summa fördelar sig på följande huvudposter:

	Kronor.
Byggnadskostnader m. m. för nybyggnaden	1,296,000
Gatuöverbyggnaden mellan centralposthuset och nybyggnaden	82,000
Ombyggnader inom centralposthuset, sammanhängande med dels gatuöverbyggnaden, dels mindre påbyggnad av centralposthusets vindsvåning, dels framdragandet av rörledningar genom sist- nämnda hus	57,000
Gatukulvert för rörledningar	6,000
Värmeanläggning m. m.:	
Värme- och ventilationsanläggningen inom nya posthuset	42,000
Huvudledningar från den befintliga värmecentralen jämte övriga arbeten för anslutning till densamma	12,000
Sanitär anläggning	45,000
	99,000
	Summa kronor 1,540,000

Totalkostnaden för tomt och byggnad skulle alltså komma att uppgå till 2,190,000 (650,000 + 1,540,000) kronor. Genom byggnadsföretagets realiserande skulle postverket erhålla kontorslokaler om 4,639 kvadratmeter, förrådslokaler i källare om 2,508 kvadratmeter, en bostadslägenhet om 2 rum och kök samt lunchlokaler om 370 kvadratmeter. Enär fastigheten komme att nyttjas uteslutande för postverkets drifts omedelbara behov, skulle densamma icke bliva föremål för beskattning. Omkostnaderna i framtiden för fastigheten kunna därför uppskattas till högst 2 % av fastighetens värde. Med en beräknad ränta av 5 % å nedlagt kapital blir årshyran för samtliga i byggnaden inrymda lokaler 153,300 kronor (7 % av 2,190,000). För bostadslägenheten kan beräknas en årshyra av 1,000 kronor. Därest för förrådslokalerna i källarna räknas med en tredjedel så hög hyra per kvadratmeter som för övriga lokaler — med undantag för bostadslägenheten — skulle alltså postverkets omkostnader för lokalerna kunna sättas till: för förrådslokalerna 21,783 kronor per år och för övriga lokaler 130,517 kronor per år, motsvarande alltså 8 kronor 68 öre respektive 26 kronor 4 öre per kvadratmeter. Då hyrorna i den allmänna marknaden inom här ifrågavarande stadsdel, för lokaler likvärdiga med de nu omhandlade, ligga avsevärt över nyssnämnda hyresbelopp, lärer någon anmärkning mot byggnadsföretagets ekonomiska innebörd icke kunna med fog framställas.

Beträffande fördelningen av den beräknade kostnadssumman på olika budgetår har generalpoststyrelsen anfört, att enär posthusbyggnaden icke kunde beräknas bliva färdig före den 1 juli 1931, det icke syntes vara nödigt att belasta riksstaten för budgetåret 1930/1931 med mera än en del av kostnaderna för byggnadsföretaget. Ett belopp av 900,000 kronor har av styrelsen ansetts tillfyllest för arbetets bedrivande intill den 1 juli 1931. Återstående för byggnadens uppförande erforderliga medel skulle behöva anvisas först för budgetåret 1931/1932.

Med stöd av det anförda har generalpoststyrelsen hemställt, att för påbörjande av en posthusbyggnad å tomten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen i Stockholm måtte för budgetåret 1930/1931 anvisas ett reservationsanslag av 900,000 kronor.

På grund av föreskrift i Kungl. Maj:ts brev den 1 april 1927 har samarbete ägt rum mellan generalpoststyrelsen och byggnadsstyrelsen såväl vad

angår byggnadsföretagets planläggning som ock beträffande utarbetandet av närmare förslag till detsamma. Med skrivelse den 1 oktober 1929 har generalpoststyrelsen överlämnat ett av *byggnadsstyrelsen* den 12 september 1929 avgivet yttrande i ärendet, däri byggnadsstyrelsen meddelat, att styrelsen icke hade något att erinra mot förslaget. De till 1,540,000 kronor beräknade byggnadskostnaderna syntes emellertid styrelsen väl knappt tilltagna och förutsatte iakttagande av den största sparsamhet vid byggnadens uppförande.

Med skrivelse den 10 december 1929 har generalpoststyrelsen sedermera, i anslutning till vad förut anförts angående vissa med nybyggnadsförslaget sammanhängande stadsplanefrågor m. m., överlämnat ett, mellan styrelsen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena, samt Stockholms stads fastighetsnämnd, under förbehåll av stadsfullmäktiges godkännande, å andra sidan, upprättat *kontrakt i fråga om visst markbyte m. m.* Kontraktet, vilket lämpligen torde bära såsom bilaga fogas till statsrådsprotokollet, har slutits under förutsättning att för kvarteren Posthornet och Blåmannen å Norrmalm i Stockholm ändring av stadsplanen bleve vederbörligen fastställd i huvudsaklig överensstämmelse med förslag, som angivits å en av stadsplanekontoret den 22 oktober 1929 upprättad, med Pl. 745 betecknad karta jämte tillhörande beskrivning. Enligt avtalet skulle generalpoststyrelsen till staden med full äganderätt överlåta vissa å en kontraktet bifogad karta betecknade, utmed Bryggaregatan, Mästersamuelsgatan och Klara Norra Kyrkogata belägna delar, tillhopa utgörande omkring 610 kvadratmeter, av kvarteret Posthornet samt av tomten nr 12 och 13 i kvarteret Blåmannen, mot det att staden till styrelsen med full äganderätt överlåter den del av Klara Norra Kyrkogata, i areal innehållande omkring 65 kvadratmeter, som skulle komma att överbyggas med en förbindelseled mellan centralposthuset och den föreslagna nybyggnaden. Styrelsen skulle enligt avtalet befrias från den skyldighet att utgiva gatumarkersättning beträffande förevarande tomter, som eljest enligt gällande lag skulle åligga styrelsen på grund av stadsplaneändringens genomförande.

Beträffande avtalets innehåll i övrigt hänvisar jag till förenämnda bilaga.

Generalpoststyrelsen har vidare med skrivelse den 3 januari 1930 till Kungl. Maj:t överlämnat utdrag av Stockholms stadsfullmäktiges protokoll den 20 december 1929, utvisande att stadsfullmäktige beslutat *dels* godkänna förenämnda avtal mellan generalpoststyrelsen och fastighetsnämnden, *dels ock* antaga och underställa Kungl. Maj:ts prövning den ifrågasatta stadsplaneändringen.

Stadsfullmäktiges beslut i fråga om godkännande av avtalet har den 11 januari 1930 blivit av överståthållarämbetet fastställt.

I utlåtande den 7 januari 1930 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig icke hava något att erinra mot det mellan generalpoststyrelsen och Stockholms stads fastighetsnämnd ingångna avtalet eller mot det i samband med avtalet stående förslaget till stadsplaneändring.

Departements-
chefen.

Generalpoststyrelsens utredning i ärendet synes mig ådagalägga, att ett oavvisligt behov föreligger av att snarast bereda nya, avsevärt utökade lokaler för styrelsens femte byrå, omfattande postgiro- och postsparbankskontoren. De nuvarande lokalerna för dessa båda kontor hava på grund av rörelsens snabba uppsving redan blivit otillräckliga samt i vissa avseenden mindre lämpliga. Den fortsatta utveckling, som efter allt att döma torde vara att vänta inom berörda rörelsegrenar och särskilt beträffande postgiro-rörelsen, kan uppenbarligen icke mötas utan att föreliggande lokalfråga blivit löst.

Generalpoststyrelsens förslag att för ifrågavarande ändamål uppföra en nybyggnad å den enligt beslut av 1927 års riksdag för postverkets räkning inköpta fastigheten i kvarteret Blåmannen finner jag vara lämpligt. I denna nybyggnad — vilken genom en gatuöverbyggnad skulle direkt förbindas med centralposthuset — skulle postgirokontoret erhålla tillräckliga och ändamåls- enliga lokaler med erforderliga utvidgningsmöjligheter för den framtid, under vilken lokalbehovet för närvarande kan med någon grad av sannolikhet beräknas. Samtidigt skulle postverkets behov av ökade förråds- och lagerutrymmen bliva väl tillgodosett. För postsparbankskontoret skulle slutligen åstadkommas rymliga och i övrigt tjänliga utrymmen genom övertagande i huvudsak av de lokaler, vilka nu disponeras av postgirokontoret.

I avseende å generalpoststyrelsens av byggnadsstyrelsen godtagna utformning av nybyggnadsförslaget, vid vars upprättande erforderlig enkelhet och sparsamhet synas hava iakttagits, har jag liksom beträffande generalpoststyrelsens förslag till huvudsaklig disposition av nybyggnaden och genom densamma frigjorda utrymmen i centralposthuset intet att erinra. Ej heller finner jag anledning till anmärkning mot de genom generalpoststyrelsens försorg upprättade kostnadskalkylerna för byggnadsföretaget, slutande å en kostnadssumma av 1,540,000 kronor, vilket belopp jämte köpeskillingen för tomten med nuvarande byggnader — 650,000 kronor — torde representera ett efter skälig hyresberäkning fullt räntabelt värde.

Det i samband med nybyggnadsförslaget ingångna avtalet med Stockholms stad angående byte av vissa markområden m. m., vilket ansluter sig till upprättat och av staden antaget förslag rörande ändring av stadsplanen för kvarteren Posthornet och Blåmannen, finner jag ur statsverkets synpunkt vara godtagbart. Genom detta avtal i förening med de nya stadsplanebestämmelserna skapas bland annat möjlighet för postverket till anordnande mellan centralposthuset och nybyggnaden av förenämnda direkta förbindelseled, vilken är en viktig förutsättning för arbetets rationella skötsel och övervakande. Avtalet torde böra underställas riksdagens godkännande. Det bör erinras, att avtalet innehåller bestämmelse, att det skall anses hava till alla delar förfallit, därest Kungl. Maj:t och riksdagen icke före den 1 maj 1930 godkänt detsamma.

På sätt generalpoststyrelsen hemställt och i överensstämmelse med vad i statsverkspropositionen preliminärt beräknats lärer för påbörjande av nybyggnadsföretaget böra för nästkommande budgetår anvisas ett anslag av 900,000 kronor att utgå av lånemedel.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna såsom bilaga härvid fogat, mellan generalpoststyrelsen och Stockholms stads fastighetsnämnd den 29 november 1929 upprättat kontrakt i fråga om byte av vissa markområden i kvarteren Posthornet och Blåmannen å Norrmalm i Stockholm m. m.;

dels ock till posthusbyggnad i kvarteret Blåmannen i Stockholm för budgetåret 1930/1931 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 900,000, att utgå av lånemedel.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.

Bilaga.

Under förutsättning att för kvarteren Posthornet och Blåmannen å Norrmalm här i staden ändring av stadsplanen varder vederbörligen fastställd i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag, som finnes närmare angivet å en av stadsplanekontoret den 22 oktober 1929 upprättad, med Pl. 745 betecknad karta jämte tillhörande beskrivning, är emellan kungl. generalpoststyrelsen, under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande, å ena, samt Stockholms stads fastighetsnämnd, under förbehåll av stadsfullmäktiges godkännande, å andra sidan, upprättat detta

Kontrakt.

1:o.

Kungl. generalpoststyrelsen överlåter till Stockholms stad med full äganderätt dels de delar av kvarteret Posthornet, som å bifogade, av förste ingenjören G. Ernst Eggert den 2 november 1929 upprättade karta äro betecknade med röd färg, innehållande i areal tillhoppa omkring 345 kvadratmeter, dels de delar av tomten nr 12, 13 i kvarteret Blåmannen, vilka å samma karta äro betecknade med röd färg, i areal innehållande tillhoppa omkring 265 kvadratmeter, mot det att staden till generalpoststyrelsen med full äganderätt överlåter den del av Klara Norra Kyrkogata, vilken å samma karta betecknas med blå färg, i areal innehållande omkring 65 kvadratmeter samt på följande villkor i övrigt.

2:o.

Snarast möjligt efter det förenämnda ändringsförslag blivit fastställt, skola kontrahenterna göra framställning till byggnadsnämnden om sådan tomtindelning, att den enligt mom. 1:o överlåtna marken varder vederbörligen avskild.

Samtliga kostnader för dessa förrättningar samt för mätning av de vid tomtindelningen bildade nya tomterna skola betalas av staden ensamt.

3:o.

Genom detta kontrakt överlåten mark tillträdes av den nya ägaren första dagen i tredje månaden efter det att de i mom. 2:o här ovan avsedda tomtindelningsförrättningar blivit vederbörligen fastställda.

4:o.

Å den i mom. 3:o här ovan bestämda tillträdesdagen skall vardera kontrahenten till motkontrahenten avlämna överlåtelsebrev å den mark, han genom detta kontrakt avstår, varjämte generalpoststyrelsen skall överlämna för de till staden överlåtna områdenas lagfarande nödiga åtkomsthandlingar samt bevis, att de icke äro med inteckning besvärade.

Vardera kontrahenten betalar kostnader för lagfart å den egendom, han genom detta avtal förvärvar.

5:o.

Generalpoststyrelsen frikallas från den skyldighet att utgiva sådan gatumarkensättning beträffande tomten nr 1 i kvarteret Posthornet och tomten nr 12, 13 i kvarteret Blåmannen, vilken eljest enligt gällande lag skulle åligga styrelsen på grund av ovannämnda stadsplaneändrings genomförande.

6:o.

Staden berättigas att utan ersättning för all framtid som gata nyttja marken inom de områden, som å förutnämnda, av förste ingenjören G. Ernst Eggert upprättade karta äro betecknade med Z_1 och Z_2 , och att sålunda däri nedlägga och bibehålla nödiga ledningar, dock med skyldighet för staden att såsom gata ordna och underhålla ifrågavarande områden.

Det skall åliggera generalpoststyrelsen att inom tre år från tillträdesdagen räknat hava på sin bekostnad borttagit den trappanläggning, som nu finnes vid Bryggaregatan på det å kartan med Z_2 betecknade området, samt ordnat å området befintlig byggnad enligt nu föreslagna stadsplanebestämmelser.

7:o.

Hava detta kontrakt och den däri förutsatta stadsplaneändringen icke blivit före den 1 januari 1930 godkända av stadsfullmäktige genom beslut, som varder vederbörligen fastställt, eller hava Kungl. Maj:t och riksdagen icke före den 1 maj 1930 godkänt kontraktet eller har Kungl. Maj:t icke före den 1 juni 1930 fastställt här ifrågavarande stadsplaneändring, skall detta kontrakt anses hava till alla delar förfallit.

Härav äro två lika lydande exemplar upprättade.

Stockholm den 29 november 1929.

Kungl. Generalpoststyrelsen

ANDERS ÖRNE.

GUSTAF KIHLMARK

På fastighetsnämndens vägnar:

HARRY SANDBERG.

M. Sellberg.

Teodor Julin.

Bevittnas:

Alice Hallberg.

K. Lindqvist.